

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки)

Національний університет «Запорізька політехніка»

(повне найменування закладу вищої освіти)

Кафедра « Філософії »

(найменування кафедри, яка відповідає за дисципліну)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан ФЕМ

Владислав КОРОЛЬКОВ

08 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 24 «Філософія»

(код і назва навчальної дисципліни)

спеціальність 073 «Менеджмент»

(код і найменування спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) «Менеджмент організацій та адміністрування»

(назва освітньої програми (спеціалізації))

факультет економіки та управління

(найменування інституту, факультету)

мова навчання державна

2023 рік

Робоча програма Філософія для студентів
(назва навчальної дисципліни)
спеціальності 073 «Менеджмент»,
освітня програма (спеціалізація) «Менеджмент організацій та адміністрування».
(назва освітньої програми (спеціалізації))

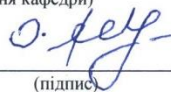
« 16 » червня, 2022 року - 22 с.

Розробники: Олександр ПОВЗЛО, доцент кафедри філософії, канд. філос. н., доцент
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії

Протокол від « 15 » 06 2023 року № 10

Завідувач кафедри філософії
(найменування кафедри)

« 15 » 06 2023 року (Ольга БОНДАРЕНКО)
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки та управління
(найменування факультету)

Протокол від « 30 » 08 2023 року № 43

« 30 » 08 2023 року Голова (Владислав КОРОЛЬКОВ)
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Узгоджено групою забезпечення освітньої програми «Менеджмент організацій та адміністрування»

« 30 » 08 2023 року Керівник групи (Тетяна ПУЛІНА)
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

*Якщо дисципліна викладається невипусковою кафедрою

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0.	Галузь знань <u>07 управління та адміністрування</u>	обов’язкова	
Модулів – 2.	Спеціальність (освітня програма, спеціалізація) <u>073 менеджмент, менеджмент організацій і адміністрування</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2.		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90 год.		4-й	4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год., самостійної роботи студента – 3 год.	Освітній ступінь: бакалавр	30 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	2 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		46 год.	70 год.
		Індивідуальні завдання: 14 год.	
Вид контролю: <i>екзамен</i>			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 31% до 69%, для заочної форми навчання – 1% до 99%.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування філософської культури мислення, засвоєння студентами базових теоретичних знань та практичних навичок, застосування філософсько-логічної методології при розв'язанні завдань суспільної й індивідуальної життєдіяльності, щоб студенти, майбутні спеціалісти, бакалаври, науковці, збагатили свій інтелектуально-творчий потенціал знаннями:

а) на понятійному рівні - теоретичним порозумінням основних тенденцій розвитку філософії, діалектики, логіки, їх історії і культури мислення, їх основних сучасних напрямків, шкіл, концепцій, а також засвоїли загальну теорію пізнання та абстрактно-логічну теорію мислення на категоріальному рівні;

б) на фундаментальному рівні – системним порозумінням фундаментальних основ філософії змісту філософії, логіки і методології пізнання та мислення, їх сутності, предмету та структури, їх історії формування;

в) на практично-творчому рівні – індивідуально-особистісним, суб'єктивним, самостійним (неординарним, нестандартним) порозумінням філософії як світоглядної системи знань, цінностей, ідей, ідеалів, та як логіки мислення та здійснення «правильних діянь», які повинні бути спрямовані на професійне управління економікою, підприємництвом, персоналом, на перебудову дійсності

Завдання дисципліни:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати **загальні компетентності**:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК11. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК14. Здатність працювати у міжнародному контексті.

й отримати **фахові компетентності** (що означає):

СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації.

СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.

СК4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.

СК5. Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту,

СК6. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

СК7. Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.

СК9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.

СК10. Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.

СК11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.

СК12. Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

Очікувані програмні результати навчання зв'язати з активним вивченням студентом навчальної дисципліни **«Філософія»**:

ПРН3. . Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

ПРН4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

ПРН7. Виявляти навички організаційного проектування.

ПРН8. Застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації.

ПРН16. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого

мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

ПРН17. Виконувати дослідження індивідуально та/або в групі під керівництвом лідера.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософія як фундаментальна система знання. Історія і логіка філософського мислення. Філософія, світогляд, наука.

Тема 1.1. Вступ до предмету «Філософія». Етимологія. Історичні етапи розвитку філософії. Структура філософського знання.

Що таке філософія та навіщо вона. Основні "визначення" філософії. Історичні етапи розвитку філософії. Основні поняття і категорії філософії: «людина», «буття», «свідомість», «самосвідомість». Структура філософського знання. Коло філософських проблем: «людина – світ» як предмет філософії, проблема буття, проблема свідомості та мислення, проблема пізнаваності світу тощо. Філософія у системі культури. Філософія і людське мислення. Функції та роль філософії у сучасному світі.

Тема 1.2. Що таке філософія мислення і світоглядні цінності.

Специфіка філософського знання (філософії як системи знання людини про світ) та природа філософських проблем. "Вічні" питання філософії: проблема смерті та безсмертя людини, проблема людського щастя, проблема сенсу людського життя й інші. Філософія як історія виникнення та розвитку філософських напрямків, систем, шкіл, проблем. Історичні системи знання (й типи світогляду історичної людини) – міфологія, релігія, наука – та філософія.

Тема 1.3. Специфіка філософсько-культурологічної моделі стародавнього мислення: Захід (античність) та Схід (давня Індія та давній Китай).

Давній світ як Давній Схід. Особливості філософствування на Давньому Сході. Східна парадигма філософського знання: витоки і джерела формування. Картина світобудови, згідно з давньосхідною філософією, та місце людини у ній. Основні поняття східної філософії: «сансара», «нірвана», «карма», «атман», «брахман», «медитація» й ін. Шляхи духовного розвитку людини у філософії Давньої Індії. медитація, нірвана. Даршани давньоіндійської філософії. Філософія Давнього Китаю: основні філософські школи, напрямки, проблеми. Основні поняття давньокитайської філософії: «дао», «де», «гуни», «їнь», «ян», «змінення». Місце людини в світі у філософії даосизму. Соціальн-політична проблематика у філософії Давнього Китаю: моїзм, легізм, конфуціанство.

Тема 1.3. Специфіка філософії класичного західного світу (класичної парадигми філософствування): Античність, Середні віки, Новий час.

Специфіка філософії епохи Античності. Становлення філософської проблематики: досократики. Проблема першооснови світу: Фалес, Анаксимен, Анаксимандр. Натурфілософія та космоцентризм Античності. Зародження діалектики: Геракліт. Елементи наукового мислення: Піфагор. Парадокси могутності людського розуму: Зенон Елейський. Народження філософії людини (софісти, Сократ): формула «людина – міра усіх речей» софістів та формула «Пізнай себе!» Платон: «вчення про ідеї» та теорія ідеальної держави. Філософська система Аристотеля (метафізика, формальна логіка). Стоїки, епікурейці, скептики, кініки (циніки) й інші.

Змістовий модуль 2. Філософсько-логічні закони, принципи, категорії діалектики правила і культура правильного мислення і управління людиною.

Тема 2.1. Сутність та специфіка філософії Нового часу. Людське «Я» Нового часу: гносеологічний вимір людини («Розум, що Пізнає» Нового часу). Формула «знання є силою, якщо воно істинно» Ф.Бекона. «Cogito ergo sum» («мислю, отже, існую») Р.Декарта. Політична філософія Нового часу: Н.Макіавеллі, Т.Гоббс, Дж.Локк. Логіка формування класичного поняття «держава». Теорія «суспільного договору» між державою та суспільством (людиною) Дж.Локка. Філософія марксизму.

Тема 2.2. Сутність діалектичного підходу до розвитку філософії мислення (німецька класична філософія XIX століття). Ірраціональна філософія Новітнього часу.

Німецька класична філософія – І.Кант, Г.Гегель. Філософська система абсолютного ідеалізму Г.Гегеля. Діалектико-матеріалістична концепція суспільства. Проблема людини у філософії марксизму. Категорії, закони і принципи діалектики. Проблема філософської істини в діалектико-матеріалістичній концепції суспільства (та людини) марксизму. Основні напрямки і школи західної сучасної філософії.

Тема 2.3. Українська система філософського мислення.

Витоки, джерела та етапи становлення української філософії. Філософські думки в епоху Київської Русі. Антропологічна традиція у Києво-Могилянській Академії. Оформлення принципу кордоцентризму в українській філософії: Г.Скорохода про «дві натури, три світи», про «сродну працю». Серце, розум, віра у філософії П.Юркевича. Філософські обрії української

Тема 2.4. Філософські аспекти правильного мислення і дій системі управління діяльністю людей

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів й тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	ра зо м	у тому числі					ра- зо м	у тому числі				
		лк	пр	л а б	ін д	с.р.		л к	пр	ла б	ін д	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Філософія як фундаментальна система знання. Історія і логіка філософського мислення. Філософія, світогляд, наука.												
Тема 1.1. Вступ до предмету «Філософія». Етимологія. Історичні	1 4	6	3			5	16	2	-		4	10

етапи розвитку філософії. Структура філософського знання.												
Тема 1.2. Що таке філософія мислення і світоглядні цінності.	1 2	4	3			5	12	-	-		2	10
Тема 1.3. Специфіка філософсько-культурологічної моделі стародавнього мислення: Захід (античність) та Схід (давня Індія та давній Китай).	1 2	4	2			6	11	-	-		1	10
Разом за змістовим модулем 1	3 8	14	8			16	39	2	-		7	30
Модуль 2												
Змістовий модуль 2. Філософсько-логічні закони, принципи, категорії діалектики правила і культура правильного мислення і управління людиною.												
Тема 2.1. Сутність та специфіка філософії Нового часу.	1 2	4	2			6	15	2	-		3	10
Тема 2.2. Сутність діалектичного підходу до розвитку філософії мислення (німецька класична філософія XIX століття). Іраціональна	1 6	6	4			6	12	-	-		2	10

філософія Новітнього часу.												
Тема 2.3. Українська система філософського мислення.	1 2	4	-			8	10	-	-		-	10
Тема 2.4. Філософські аспекти правильного мислення і дій системі управління діяльністю людей.	1 2	2	-			10	14	-	2		2	10
Разом за змістовим модулем 2	5 2	16	6			30						
Усього годин	9 0	30	14			46	90	4	2		1 4	70

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Що таке філософія і навіщо вона? Коло філософських проблем.	3
2	Специфіка філософії Давнього Сходу та Античності.	3
3	Основи філософського мислення і науки Нового часу.	2
4	Діалектика як вчення про розвиток та загальний зв'язок. Специфіка німецької класичної філософії та філософії марксизму.	2
5	Специфіка сучасної західної філософії.	2

6	Специфіка сучасної української філософії кінця Х – ХХ століть.	2
Разом:		14

6. Теми практичних занять

№ з/П	Назва теми	Кількість годин
----------	------------	--------------------

7. Теми лабораторних занять

№ з/П	Назва теми	Кількість годин
----------	------------	--------------------

8. Самостійна робота

№ з/П	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія буття, природи та людини. Основне запитання філософії і його дві сторони. Проблема пізнання в філософії та наукове пізнання. Філософська проблема пізнаваності світу.	4
2	Основи філософії Давнього Сходу.	4
3	Основи філософії Античності.	4
4	Основи філософії Середніх віків та філософії епохи Відродження.	4
5	Основи філософії і науки Нового часу. Політична філософія як феномен Нового часу.	6
6	Німецька класична філософія XVIII – першої половини XIX століття. Діалектика як вчення про розвиток та загальний зв'язок. Основи філософії марксизму.	6

7	Основи сучасної західної філософії (кінця XIX-поч.XXI ст.).	8
8	Основи сучасної української філософії кінця X – XX століть.	10
Разом:		46

9. Індивідуальні завдання

Для студентів денної форми навчання – не передбачені.

Для студентів заочної форми навчання – контрольна робота.

10. Методи навчання

Під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

- розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу;
- пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу;
- бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять;
- ілюстрація – для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми, графіки);
- практична робота – для використання набутих знань у розв’язанні практичних завдань;
- аналітичний метод – мисленнєвого або практичного розкладу цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак;
- індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального;
- дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного;
- проблемний виклад матеріалу – для створення й розв’язання проблемної ситуації.
-

11. Очікувані результати навчання з дисципліни

В першу чергу, це формування високої світоглядно-методологічної культури мислення, інтелекту; - формування цілісного уявлення про особливості змісту та проблематики філософії, логіки і культури мислення; - формування навичок творчого мислення, вміння доводити та відстоювати свою думку; - формування у студентів вміння та навиків **управління** самим собою, іншою людиною, групою, колективом, суспільством на основі застосування студентами навчально-теоретичної бази, яку вони повинні отримати (активно «розпредметити») у процесі засвоєння основних положень курсу «Філософія» («Філософія, логіка, культура мислення людини (суб’єкта управління»).

12. Засоби оцінювання

Для студентів денної форми навчання: письмове опитування на лекціях, усне опитування на семінарських заняттях, захист завдання з СРС, аудиторна контрольна робота, аудиторне тестування, проведення двох підсумкових рубіжних контролів.

Для студентів заочної форми навчання: захист контрольної роботи, усне опитування на консультаціях.

Кожний змістовний модуль оцінюється за 100-бальною системою.

Оцінювання академічних успіхів студента з дисципліни «Філософія» здійснюється за такими критеріями та у відповідності до такої методики:

Шкала оцінювання

	Лекції	Семінарські (практичні) заняття	Самостійна робота студента	Підсумкове рубіжне опитування	
<i>Найменування завдань</i>	Відвідування та відповіді на запитання з місцю, зміст конспекту	Виконання домашніх завдань, виступи з докладами, участь у діагностиці мислення та інтелекту, рішення задач, зміст конспекту	Активна робота по плану: позитивне засвоєння матеріалу, відповіді на контрольні тести та ключові запитання, рішення проблемних ситуацій, задач	Письмові відповіді на запитання відповідно екзаменаційним білетам	<i>Разом</i>
Лекції	10				
Семінари		15			
Самостійна робота			15		
					100

студента				60	
Підсумкове рубіжне	опитування				

Підсумкова оцінка за семестр визначається як середня двох підсумкових рубіжних контролів за перший та другий змістовні модулі.

Екзамен проводиться за наявності незадовільної підсумкової оцінки або за вибором студента, та містить: /разом 12 запитань/ чотири теоретичних запитання, вісім тестових запитань.

13. Критерії оцінювання:

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				60	100
T 1.1	T 1.2	T 1.3		T 2.1	T 2.2	T 2.3	T 2.4		
7	8	5		5	5	5	5		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

14. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки з вивчення змістовних модулів дисципліни "Філософія", що виносяться на самостійну роботу студента (денна форма навчання) [Текст] / Укл.: Бондаренко О.В., Головка Л.В., Тарадайко С.М., Володін П.В., Арсентьєва Г.О., Бондаревич І.М. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2008. – 114 с.

2. Методичні рекомендації до семінарських занять з курсу "Філософія" для усіх форм навчання (творчі завдання та вправи) [Текст] / Укл.: Бондаревич І.М., Ємельяненко Є.О. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2011. – 62 с.

3. Методичні рекомендації з підготовки до семінарських занять з дисципліни «Філософія» (для студентів денної форми навчання всіх спеціальностей ЗНТУ) [Текст] / Укл.: Арсентьєва Г.О., Бондаревич І.М., Головка Л.В., Дєвочкіна Н.М., Ємельяненко Є.О., Коваль В.М. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2014. – 58 с.

4. Навчально-методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Філософія» (для студентів-бакалаврів заочної форми навчання всіх спеціальностей ЗНТУ) [Текст] / Укл.: Бондаренко О.В., Бондаревич І.М., Головка Л.В., Ємельяненко Є.О., Повзло О.М., Тарадайко С.М. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2015. – 58 с.

5. Конспект лекцій з дисципліни «Філософія» [Текст] / Г.О. Арсентьєва, О.В. Бондаренко, І.М. Бондаревич, Л.В. Головка, П.В. Володін, Н.М. Дєвочкіна, Є.О. Ємельяненко, О.М. Повзло, С.М. Тарадайко. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2015. – 143 с.

6. Методичні вказівки до проведення семінарських занять з навчальної дисципліни «Філософія: загальний курс» для студентів денної форми навчання / Укл.: О.В. Бондаренко, І.М. Бондаревич, Н.М. Дєвочкіна, Є.О. Ємельяненко, В.М. Коваль, О.М. Повзло. – Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2020. – 38 с.

7. Методичні вказівки до семінарських занять з навч. дисципліни «Людина і світ: філософський дискурс» для студентів денної форми навчання / Укл.: О.В. Бондаренко, І.М. Бондаревич, Н.М. Дєвочкіна, Є.О. Ємельяненко, В.М. Коваль, О.М. Повзло. – Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2020. – 42 с.

8. Методичні вказівки з вивчення змістовних модулів, що виносяться на самостійну роботу студента з навчальної дисципліни «Філософія: загальний курс» для студентів денної форми навчання / Укл.: О.В. Бондаренко, І.М. Бондаревич, Н.М. Дєвочкіна, Є.О. Ємельяненко, В.М. Коваль, О.М. Повзло. – Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2020. – 70 с.

9. Методичні вказівки з вивчення змістовних модулів, що виносяться на самостійну роботу студента з навч. дисципліни «Людина і світ: філософський дискурс» для студентів денної форми навчання / Укл.: О.В. Бондаренко, І.М. Бондаревич, Н.М. Дєвочкіна, Є.О. Ємельяненко, В.М. Коваль, О.М. Повзло. – Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2020. – 66 с.

10. Світ філософії у запитаннях та завданнях: Навч. пос. для студентів-бакалаврів технічних закладів вищої освіти / Укл.: О.В.Бондаренко, Г.О.Арсентьєва, І.М.Бондаревич, Н.М.Дєвочкіна, Є.О.Ємельяненко, В.М.Коваль, О.М.Повзло; під ред. О.В.Бондаренко. - Запоріжжя: НУ "Запорізька політехніка", 2021. - 292 с.

15. Рекомендована література

1. Бичко А.К. Історія філософії. Підручн. / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський. – К.: Либідь, 2001. – 408 с.

2. Буслинський В.А. Основи філософських знань. Підручн. / В.А. Буслинський, П.І. Скрипка. – Львів: Новий Світ, 2010. – 352 с.

3. Васянович Г. Вступ до філософії / Г. Васянович. – Львів: Норма, 2001. – 216 с.

4. Вандишев В.М. Філософія: екскурс в історію вчень і понять: Навч. пос. / В.М. Вандишев. – К.: Кондор, 2005. – 474 с.

5. Воронкова В.Г. Філософія: Навч. пос. / В.Г. Воронкова. – К.: Професіонал, 2004. – 464 с.
6. Вступ до філософії: Кредитно-модульний курс (навч.-метод. пос. для студ. заочників) / [Л.О. Алексєєва, З.О. Борисова, Т.О. Андреєва, З.Р. Іващук; За ред. Л.М. Нікітіна]. – К.: Центр навч. літератури, 2008. – 256 с.
7. Вступ до філософії / [Г.І. Волинка, В.І. Гусєв, І.В. Огородник, Ю.О. Федів]. – К.: Вища школа, 1999. – 624 с.
8. Горський В.С. Історія української філософії / В.С. Горський. – К., 1996.
9. Захара І.С. Українська філософія: Навч. пос. / Ігор Захара – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2014. – 354 с.
10. Ільїн В.В. Філософія: Підручник: у 2 ч. / В.В. Ільїн, Ю.І. Кулагін. – К.: Альтерпрес, 2002. – Ч.1. Історія розвитку філософської думки – 464 с.; Ч.2. Актуальні проблеми сучасності – 480 с.
11. Касьян В.І. Філософія: Навч. пос. / В.І. Касьян. – К.: Знання, 2004. – 400 с.
12. Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії: Навч. пос. / В.В. Кондзьолка. – Львів: Світ, 2001. – 320 с.
13. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. Підручн. / В.Г. Кремень. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
14. Кремень В.Г. Філософія: Логос, Софія, Розум. Підручн. / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2007. – 432 с.
15. Лук'янець В.С. Філософський постмодерн: Навч. пос. / В.С. Лук'янець, О.М. Соболь. – К., 1998.
16. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини. Навч. пос. / В.Г. Нестеренко. – К., 1995.
17. Огородник І.В. Історія філософської думки в Україні: Курс лекцій / І.В. Огородник, В.В. Огородник. – К., 1999.
18. Пазенок В.С. Філософія. Навч. пос. / В.С. Пазенок. – К.: Академвидав, 2008. – 280 с.
19. Петрушенко В.Л. Філософія. Курс лекцій: Навч. пос. / В.Л. Петрушенко. – Львів: Новий Світ, 2000, 2005. – 506 с.
20. Петрушенко В.Л. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції / В.Л. Петрушенко. – Львів: Новий Світ, 2011.
21. Причепій Є.М. Філософія: Підручн. [Текст] / Є.М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль. – К.: Академвидав, 2009. – 592 с.
22. Старовойт І.С. Філософія / І.С. Старовойт, Т.О. Сілева, Г.О. Орендарчук. – Тернопіль, 1997.
23. Філософія: Підручн. / [Г.А. Заїченко, В.М. Сагатовський, І.І. Кальний, В.І. Даниленко; за ред. Г.А. Заїченка й ін.]. – К.: Вища школа, 1995. – 455 с.
24. Філософія: Навч. пос. / За ред. І.Ф. Надольного. – К.: Вікар, 2001. – 457 с.
25. Філософія: світ людини. Курс лекцій. Навч. пос. – К.: Либідь, 2004. – 337 с.

26. Філософський словник соціальних термінів / За ред. В.П. Андрущенко. – Харків: РИФ, 2005. – 372 с.
27. Філософія / За ред. М.Г. Горлача. – Харків: Консул, 2000. – 672 с.
28. Філософський енциклопедичний словник Ін-т філософії ім. Г.С.Сковороди НАНУ. – К.: Генеза, 2002. – 502 с.
29. Філософська думка в Україні: Бібліогр. словн. / В.С. Горський, М.Л. Ткачук, В.М. Нічик й ін. – К.: Пульсари, 2002. – 244 с.
30. Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини. Навч. пос. / Н. Хамітов, Л. Гармаш, С. Крилова С. – К., 2000.
31. Ярошовець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму. Підручн. / В.І. Ярошовець. – К.: Знання України, 2004. – 214 с.

16. Інформаційні ресурси

1. Електронні посібники з філософії. – Режим доступу: <http://pidruchniki.ws/filosofiya/>.
2. Матеріали з філософії в Україні сьогодення. – Режим доступу: <http://www.philosophy.ua/>.
3. Електронна бібліотека з філософії («філософія без меж»). – Режим доступу: http://platonanet.org.ua/load/knigi_po_filosofii/2.
4. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dovi6.html>
5. <http://uk.wikipedia.org/> філософія Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії.
6. <http://readbookz.com/book/177/6035.html>Щербатова «Філософія (2007)»
7. <http://www.scribd.com/kleindberg/d/55873092-> Філософія
8. <http://myrefs.org.ua/index.php?view=article&id=309&titles> Філософія.
9. http://pidruchniki.ws/12281128/filosofiya/dialektichniy_filosofiya.
10. <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/774/19/VI>. ФІЛОСОФІЯ
11. <http://aphy.net/forum?task=viewtopic&id=1719> філософія.
12. <http://www.philosophy-book.info/20.html#20> Філософія: навч. посібник.

_____, 2023 рік